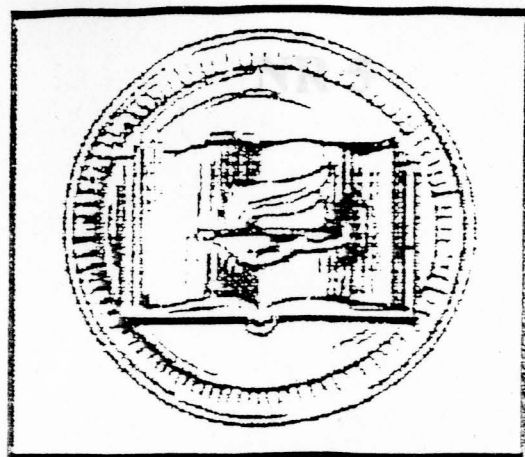

ZESZYT

historyczny

**I LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCEGO
im. TADEUSZA KOŚCIUSZKI**

W NUMERZE :

**PRYWATNE POLSKO - ŻYDOWSKIE
GIMNAZJUM KOEDUKACYJNE
DR. SZYMONA GOLDLUSTA
ŁOMŻA 1916 - 1940**

R - III

ŁOMŻA 1994

NR 5

R - III

NR 5

"ZESZYT HISTORYCZNY" NR 5 R - 3, ŁOMŻA 1994 ROK

Wydaje Muzeum Szkolne I Liceum Ogólnokształcącego

im. Tadeusza Kościuszki

w Łomży

Zespół redakcyjny:

Przygotowanie materiału - mgr J. Szabuńko

**Opracowanie edytorskie - uczniowie Liceum pod kierunkiem
mgr Z. Kossakowskiego**

Uwaga ! Wszelkie prawa zastrzeżone

Przeznaczone do użytku wewnętrznego

"KESZYT HISTORYCZNY" NR 5 R - 3, LOMZA 1994 ROK

Wydaje Muzeum Szkolne i Liceum Ogólnokształcącego

in. Tadeusza Kościuszki

w Lomży

Zespół redakcyjny:

Przygotowanie materiału - mgr J. Szabauko

Opracowanie edytorskie - uczniowie Liceum pod kierunkiem

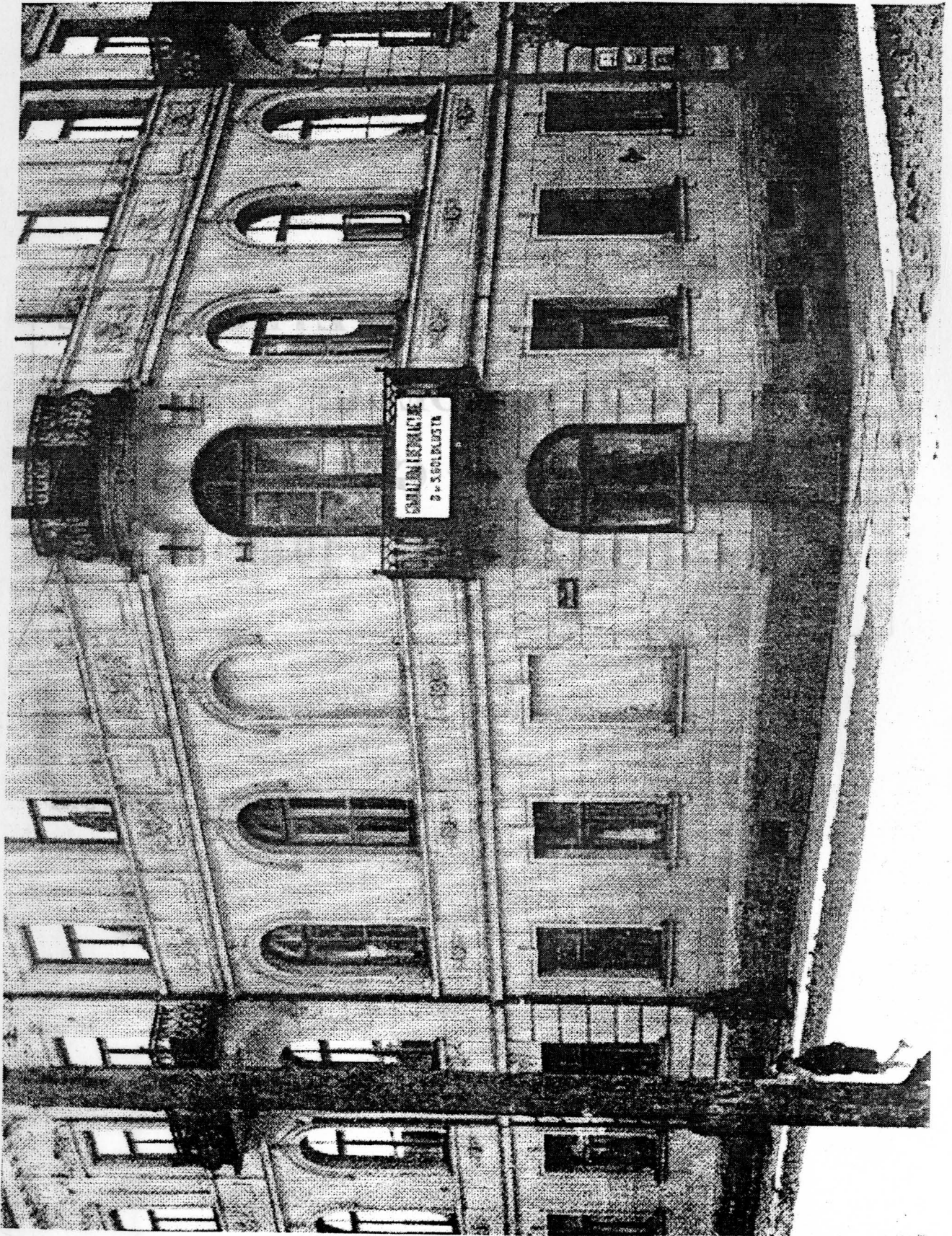
mgr A. Koszałowskiego

Łomża i Wszelkie prawa zastrzeżone

Przeznaczono do użytku wewnętrznego

**PRYWATNE POLSKO - ŻYDOWSKIE
GIMNAZJUM KOEDUKACYJNE
DR. SZYMONA GOLDLUSTA
ŁOMŻA 1916 - 1940**

opr. Janusz Dziarski

Pierwsza wzmianka o Żydach w Łomży pochodzi z 1494 roku. /Biskup płocki w liście pasterskim przestrzega scholarów łomżyńskich przed ekscesami i rabowaniem mienia żydowskiego./ Od XVI wieku Żydom coraz trudniej osiedlać się w mieście. Według przywileju Zygmunta III z 1598 roku Żydom nie wolno było pozostać dłużej niż 3 dni "aby w kupnie nie przeszkadzali pod utraceniem towaru do skarbu miejskiego". Nieliczni Żydzi w XV i połowie XVI wieku zniknęli z Łomży zupełnie. Stan ten trwał aż do XIX wieku^{1/}.

W 1822 roku Żydzi otrzymują zezwolenie na stałe zamieszkanie w Łomży, co ożywiło podupadający handel. W 1875 roku powstaje państwowa szkoła żydowska, będąca w Łomży załączkiem szkolnictwa żydowskiego.^{2/}

Do 1916 roku młodzież żydowska Łomży i okolic wzrastała bez wykształcenia średniego. Tylko nieliczni pobierali naukę w gimnazjach polskich. W okresie zaboru niemieckiego w 1916 roku doktor chemii Szymon Goldlust założył żydowskie gimnazjum z polskim językiem wykładowym, mieszczące się przy ul. Dwornej. Mając poparcie władz niemieckich, jako absolwent berlińskiego uniwersytetu, otrzymał od niemieckich władz oświatowych umeblowanie, wyposażenie i pomoce naukowe po dawnym gimnazjum rosyjskim.

Gimnazjum dr Szymona Goldlusta miało charakter narodowy o duchu syjonistycznym. W dużym zakresie nauczano języka hebrajskiego i literatury w tym języku, Biblii i Talmudu. Zwracano uwagę na wychowanie młodzieży żydowskiej, tworząc przyszłą inteligencję. Nie zaniebawiano jednak czystości języka polskiego i znajomości polskiej literatury. Podkreślano jednak charakter szkoły przez wprowadzenie mundurków w rzucającym się w oczy niebiesko-białym kolorze i noszeniem na czapkach uczniowskich gwiazdy Dawida.

W pierwszej klasie gimnazjum naukę rozpoczęło kilkudziesięciu uczniów, przygotowanych przedtem na kilku kursach organizowanych prywatnie przez studentów

Wajsztuka i Rozena. Pierwszymi nauczycielami byli zasymilowani Żydzi łomżyńscy, którzy, zgodnie z przyjętą przez dr Goldlusta zasadą, surowo przestrzegali posługiwania się przez uczniów językiem polskim. Niektórzy nauczyciele udzielali się w życiu publicznym i politycznym, np. dr Sidlis działał w organizacji "Bnot Cijon", Morgalis w "Mizrachi", Gestel i Fraund oraz Frankel w "Boalej Cijon", a Hamer działał w ruchu komunistycznym.

Około jedna trzecia uczniów pochodziła z okolicznych miasteczek. Z roku na rok wzrastała liczba uczącej się młodzieży żydowskiej. W 1925 roku do gimnazjum dr Goldlusta uczęszczało 114 uczniów^{3/}. Młodzież, szczególnie starszych klas, aktywnie działała w żydowskich i polskich organizacjach kulturalnych i sportowych.

W latach trzydziestych władze polskie nie odnosiły się przychylnie do programu nauczania i systemu wychowania młodzieży i mocno akcentowanego charakteru gimnazjum. Traktowano je jako zbyt narodowe i syjonistyczne. Nie bez znaczenia był fakt ulegania uczniów starszych klas wpływom lewicowym i skłaniania się ku komunizmowi i "Bundowi".

Przez kilka lat gimnazjum miało uprawnienia państwowe i prowadziło egzaminy maturalne. Nie trwało to jednak długo, uprawnienia zostały odebrane, więc uczniowie wyższych klas przenosili się do średnich szkół polskich w Łomży, Białymstoku i Wilnie. Następował zły okres, poziom szkoły obniżał się. Odeszła pewna ilość nauczycieli i dr Goldlust rozważał sprawę likwidacji szkoły jako średniej i założenie szkoły powszechnej polsko-żydowsko-hebrajskiej. Do likwidacji gimnazjum jednak nie doszło. Dyrektorowi pedagogicznemu dr Szwalbe udało się skompletować ciało pedagogiczne, które gwarantowało utrzymanie wysokiego poziomu nauczania. Wśród nowo zaangażowanych nauczycieli znalazł się m.in. dr Szfurdfinger, znany w kraju nauczyciel, absolwent polskiego uniwersytetu i Szkoły Nauk Judaistycznych w Warszawie. W przededniu wojny w 1939 roku gimnazjum

żydowskie nie miało już 8 klasy. Uczniowie rozeszli się do różnych szkół. Polskie gimnazjum łomżyńskie ukończyło wówczas 10 uczniów: Izaak Biały, Mendel Gejst, Elia Cinowicz, Helena Cendler, Gutman Zoładź, Jakub Cukierbraum, Ludwig Citrinberg, Zundel Koziński i bracia Rafałowscy.

Okres okupacji hitlerowskiej nie przerwał działalności gimnazjum żydowskiego dr Goldlusta. Działo ono także w łomżyńskim getcie. Głównym organizatorem nauki był wówczas uczący języka hebrajskiego Jakub Tobiasz, który ocalał z zagłady i jeszcze w 1952 roku był dyrektorem szkoły w Safedzie.

Dr Szymon Goldlust został przewieziony z łomżyńskiego getta do obozu w Zambrowie i tam zmarł na tyfus plamisty.

Literatura przedmiotu

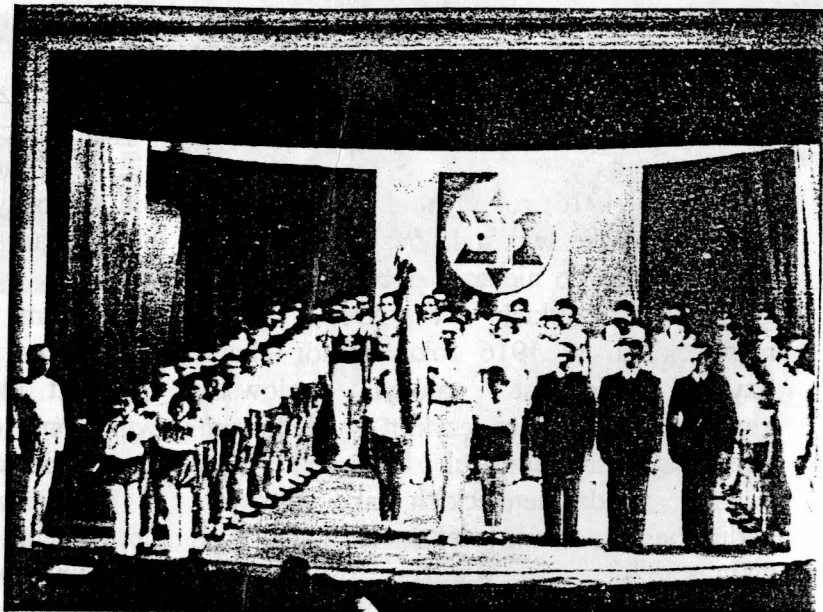
Objaśnienia

1/ Donata Godlewska - "Łomża", 1962

2/ Henryk Białobrzski - "Społeczeństwo Łomży", 1978

3/ Henryk Białobrzski - "Społeczeństwo Łomży", 1978

Pozostałe: "Łomża - księga pamięci gminy żydowskiej", praca zbiorowa, Tel-Awiw 1952

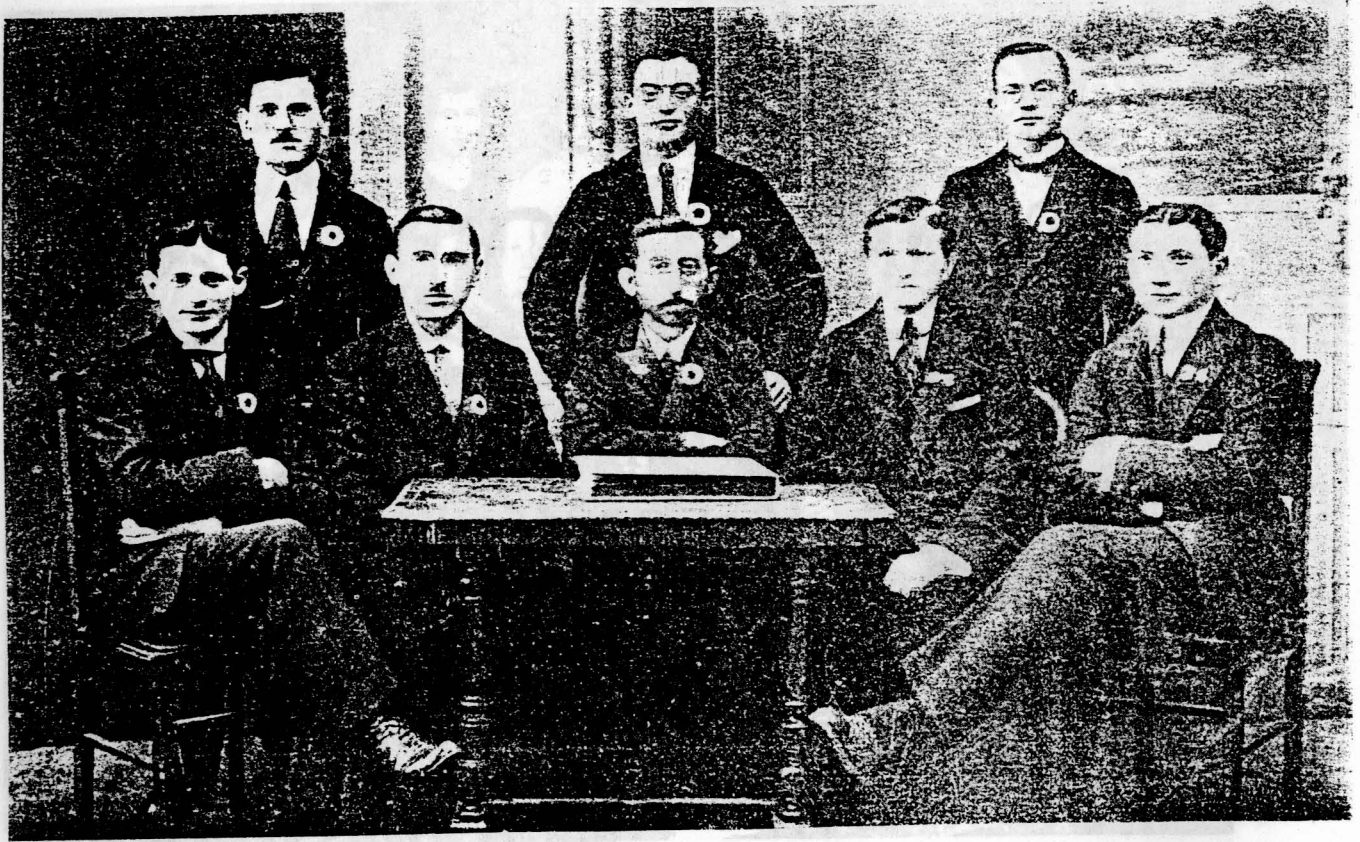

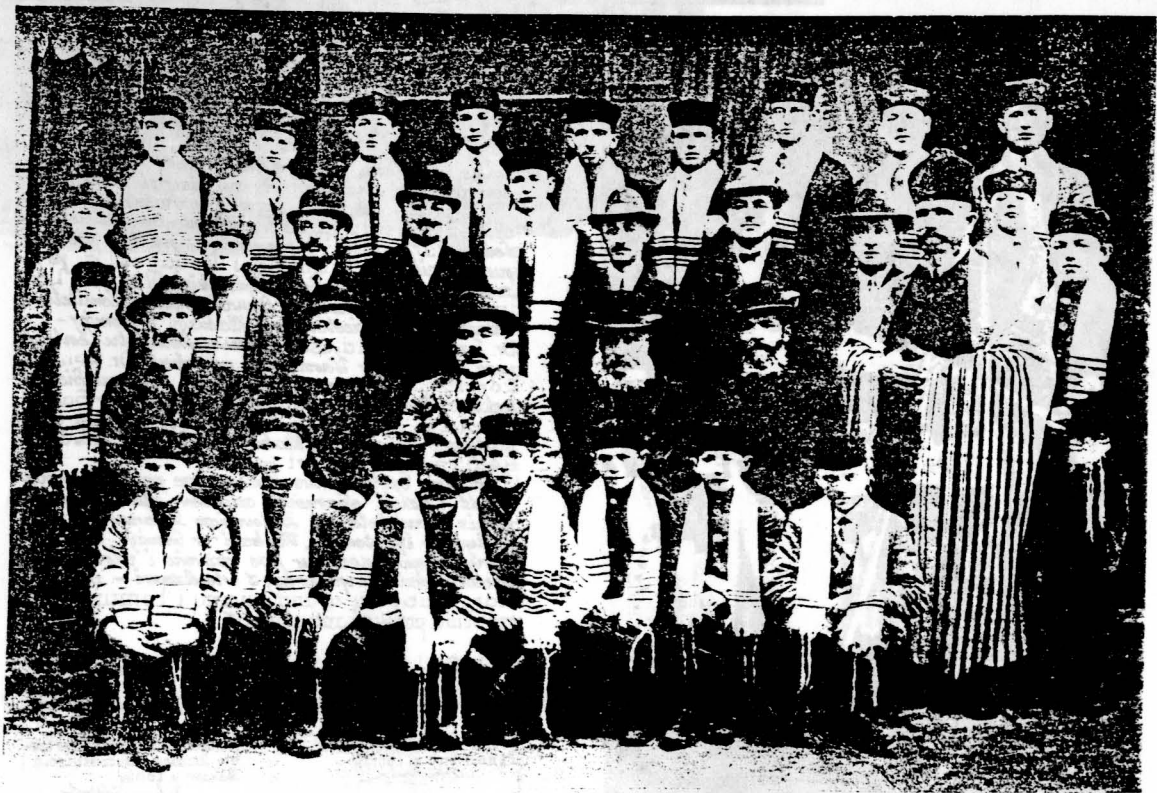

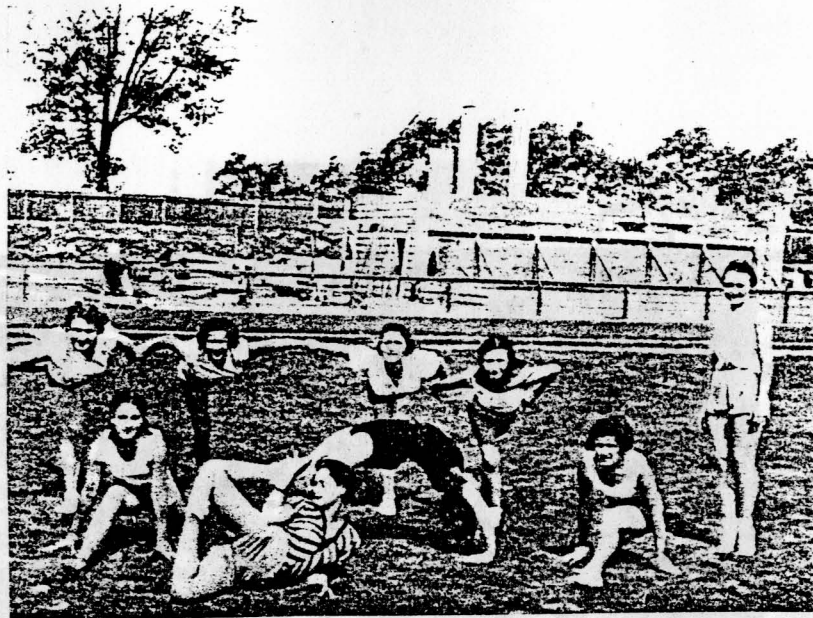

הנהגת המועצה הלאומית
המרכז הלאומי
המרכז הלאומי

הדגל: אחד הספורטאים המובהקים בעיר — הרשל פאניק

AKT FUNDACYJNY

Ucznieli się w Łomży, dnia 10 października 1936 roku gaj dowodzą 15-tych piechoty był generał Czesław Mlot-Piastowski. Starosta powiatowy łomżyński Stanisław Katuski, przewodniczący miasta Łomży Jan Janicki, dowódca 33 pułku piechoty pułkownik Stanisław Rajanowicz, przewodniczącym Wydziału Żydowskiego Menzel Karłowski, przewodniczącym Obwodowego Komitetu Wzajemności Żydowskiej „Makabi” w Łomży Dr. Szumow Goldfisz, prezesem Komitetu Centralnego „Makabi” w Warszawie - adwokat Dr. Henryk Kóznarowicz, prezesem Egzekutywy Stowarzyszenia Żydowskiego „Makabi” w Białymostku - dyrektor Samuel Potolski, prezes Żydowskiego Towarzystwa Gimnastycznego Sportowego „Makabi” w Łomży - adwokat Benjamin Grunbart - Starostą Egzekutywy Żydowskiej przy poparciu władz i dzieje ofiarności członków dla upamiętnienia działalności Żydowskiego Towarzystwa Gimnastycznego Sportowego „Makabi” w Łomży celami - ugruntowania podstały jego rozwoju i utrwalenia działalności w przyszłości w wiodących - szlachetny klubowy ufundowany i temuż Towarzystwu przekazany został.

Władze 16-tych dywizji piechoty:

Przewodniczący powiatu łomżyńskiego:

Przewodniczący Wydziału Żydowskiej w Łomży:

Przewodniczący Komitetu Centralnego „Makabi” w Warszawie:

Przewodniczący Egzekutywy „Makabi” w Łomży:

Starosta Powiatowy łomżyński:

Dowódca 33 pułku piechoty:

Przewodniczący Obwodowego Komitetu Wzajemności Żydowskiej „Makabi” w Łomży:

Przewodniczący Stowarzyszenia Żydowskiego „Makabi” w Białymostku:

Przewodniczący Żydowskiego Towarzystwa Gimnastycznego Sportowego „Makabi” w Łomży:

